

Landsforeningen - We Shall Overcome

Bruker- og interesseorganisasjon for menneskerettigheter, selvbestemmelse og verdighet innen psykisk helse.
Stiftelsesår: 1968 / Org.nr.: 980 334 597

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011, Dep.
0030 Oslo

Dato: 2. juni 2021

Høringssvar: Forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

WSO fraråder å opprette et utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010-2020 med tilhørende lov om informasjonstilgang slik det er foreslått.

Skulle et slikt utvalg allikevel opprettes, krever WSO at utvalgets tilgang til informasjon må bygge på samtykke fra den enkelte pasient om at pasientinformasjon om dem deles med utvalget. Alternativt at identifiserbare opplysninger gis utvalget i anonymisert form.

Innledning:

WSO takker for invitasjon til å komme med høringsinnspill.

Formålet med utvalgets arbeid er å sikre at tilsynssaker om overgrep mot pasienter behandles forsvarlig i dag og i tiden som kommer. WSO mener at hensikten er god og at saksbehandlingen av sakene bør granskes, men for å oppnå formålet er WSO av den oppfatning at det ikke er nødvendig med en egen lov som er så inngripende som denne med tanke på personvern og sensitive opplysninger, da pasientene det gjelder verken skal underrettes eller samtykke til at opplysningene om dem deles og behandles.

Nedenfor følger WSO's begrunnelser og kommentarer. Til slutt følger vår konklusjon.

Oppnevning av utvalget

Det vises til Varhaug-saken og at en vil opprette et utvalg for å hindre at slike saker skjer i fremtiden. Det er ønsket at utvalget gjør en gjennomgang av lignende saker i perioden 2010 til 2020. Det sies at utvalget bør ha medlemmer med relevant fagkompetanse, inkludert

helsefaglig og juridisk, i tillegg til pasient- og brukerrepresentanter. Det fremgår ikke av forslaget hvor mange som eventuelt skal delta i et slikt utvalg. WSO etterlyser større klarhet i hvor mange personer som skal ha tilgang til denne svært sensitive og mulig skambelagte pasientinformasjonen.

Mandat

Mandatet, slik det er foreslått, består gjennomgående av hva utvalget «bør» gjøre. Dette fører til et uklart mandat som er åpent for vid tolkning. Mandatets rammer må legges gjennom ordlyden «skal» og være så klart og tydelig som mulig på hvor grensene for utvalgets arbeid skal ligge.

Habilitet

WSO ber om at det gis strengere habilitetsregler i loven for utvalget hvis det opprettes, enn hva som følger av forvaltningsloven. WSO mener inhabilitet bør inntre dersom et utvalgsmedlem kjenner til en av personene som er berørt i saken.

Kvalitetsforbedring- og læring

Slik WSO forstår formålet med opprettelsen av utvalget, er det først og fremst å avklare om det foreligger en systematisk eller gjennomgående systemsvikt. Deretter skal utvalget eventuelt komme med forslag til lovendringer som kan bidra til å minimere risikoen for fortsatt svikt i denne typen saker. WSO mener at ansvaret for pasientsikkerhet, kvalitetsforbedring og forsvarlig helsetjeneste er tydelig plassert i kvalitetsforskriften 2017: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/ledelse-og-kvalitetsforbedring-i-helse-og-omsorgstjenesten>

Til tross for at formålet ligger på systemnivå, er det ønske om å intervju enkeltpersoner og innhente sensitive opplysninger fra enkeltsakene. Det er viktig for WSO at de enkelte pasientenes rettssikkerhet blir ivaretatt i en slik prosess. WSO er enige i at kvalitetsforbedring i helsetjenesten er noe som blant annet bør ligge på systemnivå, men WSO kan vanskelig se at det er nødvendig med full tilgang til journalopplysninger i ofrenes journaler for å få til dette.

Svekket personvern og tillit til helsetjeneste

Det foreslås at utvalget gis mandat til å innhente pasientjournaler og saksdokumenter fra Statsforvalteren, Statens helsetilsyn og Statens helsepersonellnemnds saksbehandling. Dette innebærer at informasjonen blir tilgjengeliggjort for personer den absolutt ikke var ment for.

Personvernet til klager vil svekkes ved at sensitiv informasjon tilkommer personer den aldri var ment for. Tilliten til Statsforvalteren og andre klageinstanser kan svekkes, hvis det blir kjent at pasientjournalen som er en del av sakskomplekset, havner utenfor klageorganets hender. En utilsiktet virkning av dette kan være at færre våger å sende klager til klageinstansene eller oppsøke helsetjenestene for hjelp.

WSO opplever det som uklart hvilke plattformer informasjonen skal lagres og

tilgjengeliggjøres på. Skal hver person i utvalget ha tilgang på sin data-enhet? Skal en logge seg inn et sted og lese? Hvor skal opplysningene lagres i undersøkelsestiden og for ettertiden?

WSO krever at et eventuelt utvalg legges på samme sikkerhetsnivå som UKOM for behandling av personopplysninger, som følger av GDPR. Ingen skal heller oppleve at opplysninger om dem behandles uten at de underrettes om dette.

Rettsikkerhet, anonymisert og samtykke

For at rettsikkerheten til pasientene skal ivaretas må det enten innhentes samtykke fra den enkelte eller så må pasientopplysningene anonymiseres. Pasientopplysningene i sakskomplekset er fortalt i fortrolighet om at opplysningene blir behandlet av de opplysningene er ment for, ingen andre.

WSO krever at pasientene i saker som skal undersøkes, gis samtykke før et evt. sakskompleks innhentes

Avveilingen av informasjonens nytteverdi mot den inngripen forslaget medfører

WSO vet at informasjon i pasientjournalen ikke nødvendigvis gir et troverdig bilde av hva som har skjedd / ikke skjedd i møtet med pasienten. Det er også lite sannsynlig at en over griper enten det er snakk om en sykepleier, vernepleier, psykolog, psykiater eller ufaglært, nedtegner sine overgrep eller seksuelle tilnærminger i pasientjournalen. WSO stiller seg undrende til hvilken verdi pasientjournalen har i systemgjennomgangen, og mener det er betimelig å sette spørsmålstejn ved om den inngripen et slikt innsyn utgjør kan forsvares.

Retraumatisering av pasienter

WSO mener det er en reell fare for at pasienter som har klaget på overgrep begått i perioden 2010 til 2020 av helsepersonell, enten de fikk medhold eller ei i klagen, vil utsettes for en stor belastning ved å ikke vite om deres sak blir utsatt for en gjennomgang og undersøkelse.

WSO frykter at belastningen et slikt innsyn kan medføre, vil kunne føre til en alvorlig retraumatisering hos pasientene. Skal pasientene til Varhaug utsettes for undersøkelser eller intervju for såkalt læring, vil en løpe en stor risiko for også å utsette disse ofrene for en alvorlig retraumatisering. Er kostnaden for en slik potensiell helseskade til hvert enkelt offer tatt hensyn til i vurderingen av opprettelsen av mandatet?

Hvordan skal disse pasientens potensielle retraumatisering ivaretas?

Pasientens helsetjeneste

I pasientens helsetjeneste skal pasientens rettsikkerhet og pasientsikkerhet ivaretas. Tillit til helsetjeneste og helsepersonell er avgjørende. Det samme er tillit til de klageinstanser som behandler helseklager. Ved å opprette utvalget med de lovhjemlene de får, går en bort fra svært viktige grunnpilarer i «pasientenes helsetjeneste» hvor også samtykke til å gi og dele

informasjon er en av de grunnleggende pasient- og brukerrettigheter.

WSO mener at et utvalg som skal få tilgang til svært sensitiv pasientinformasjon, som aldri var ment for dem, er kritikkverdig med mindre pasientene samtykker til at saken de klagde inn en gang, blir undersøkt.

Kritikk av svært kort høringsfrist

Avslutningsvis ønsker WSO å si at den korte høringsfristen er kritikkverdi. WSO mottok høringen fredag 28. mai, da helgen stod på trappene. WSO fikk, som andre, kun tre virkedager til å arbeide gjennom høringen hvor fristen var satt til 3. juni.

Den korte tidsfristen er kritikkverdig. I demokratiske prosesser er det viktig at de som skal komme med sin mening i høringer, får en reell tid til å gjøre en skikkelig vurdering før hørings svar sendes.

Høringen har betydning for den tillit til helsetjeneste, helsepersonell og klageinstanser som er en forutsetning for at personer søker helsehjelp evt. klager på helsehjelpen. En høring med en så stor inngripen i personvern, integritet og sensitiv informasjon, som loven kan medføre, må gis forsvarlig tid til behandling.

Konklusjon

Prinsipalt: WSO fraråder opprettelse av utvalget og loven om informasjonstilgang slik som den er foreslått. Hvis en likevel skulle mene at et slikt utvalg er den beste måten å undersøke saksbehandlingen i disse sakene på, ber WSO om at lovforslaget og mandatet må sendes ut på ny høring med forsvarlig høringsfrist, for å utredes bedre.

Subsidiært: Blir utvalget likevel opprettet, krever WSO at pasientene samtykker til at det kan innhentes pasientinformasjon om dem i den aktuelle klagesaken, evt. at pasientinformasjonen anonymiseres før den sendes utvalget.

Med Hilsen

Mette Ellingsdalen, leder WSO

Høringen er saksbehandlet:

Målfrid J. Frahm Jensen, WSO

Øystein Høiby, WSO

Randi Garang Mofossbakke, WSO